

Typy systemów wyborczych – powtórzenie

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Mariusz Ruszel, *Proporcjonalny czy większościowy system wyborczy – przedyskutuj problem, wskazując polityczne konsekwencje różnych typów systemów wyborczych*, Łódź 2003.
- Źródło: Agata Kunicka-Goldfinger, Joanna Piłat, Maciej Podbielkowski, *Repetytorium. Wiedza o społeczeństwie. Liceum – poziom podstawowy i rozszerzony*, Warszawa –

Bielsko-Biała 2011, s. 129.

Typy systemów wyborczych – powtórzenie

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Materiał jest częścią serii „**Repetitorium**”.

W tym materiale powtórzymy wiadomości z jednego z działów wiedzy o społeczeństwie. Powtórzenie opierać się będzie na zestawie ćwiczeń interaktywnych z zakresu typów systemów wyborczych oraz pracy z tekstami źródłowymi i multimediami. W dalszej części znajdują się dokładniejsze informacje na temat tego, jak czytać polecenia oraz odpowiadać na pytania. Podpowiadamy, na co warto zwrócić uwagę.

Twoje cele

- Przeanalizujesz typy poleceń do ćwiczeń dotyczących systemów wyborczych i ich typów.
- Scharakteryzujesz typy systemów wyborczych.
- Wskażesz najpopularniejsze typy systemów wyborczych.
- Ocenisz swoją wiedzę, wykonując zestaw ćwiczeń.

Dla zainteresowanych

Parlamentarne systemy wyborcze wybranych państw. Zestawienie systemów wyborczych różnych państw

Wybory parlamentarne jako reguła życia politycznego w państwach demokratycznych. Zasady prawa wyborczego

Systemy wyborcze w wyborach parlamentarnych w Polsce w latach 1989-2019

Typy systemów wyborczych

System wyborczy

Przeczytaj

Ćwiczenia

W powtórkowych lekcjach skupimy się na części poświęconej pytaniom. Odnoszą się one do wielu różnych materiałów źródłowych (nie tylko tekstów oraz ilustracji, ale również map, tabel czy wykresów itp.). Przede wszystkim musisz dokładnie zapoznać się z materiałami źródłowymi, ale także zwrócić uwagę na polecenia. Poniżej przybliżamy, jak rozumieć polecenia w zadaniach różnego typu:

Pamiętajcie, że odpowiedź musi odnosić się do źródła – błędem jest bazowanie wyłącznie na swojej wiedzy i zignorowanie podanego źródła. Chodzi bowiem o to, aby osoba odpowiadająca na pytanie umiejętnie połączyła analizę materiału źródłowego z własną wiedzą. Nie bójcie się korzystać z posiadanych informacji i zawsze odwołujcie się do podanych źródeł. Pamiętajcie również o tym, by wczytywać się w polecenia – czasem wiedza własna nie jest potrzebna, czasem tekst to tylko inspiracja, a innym razem należy połączyć wiedzę z interpretacją tekstu.

Typy systemów wyborczych

Systemy większościowe

[Systemy wyborcze](#) większościowe zostały wprowadzone wcześniej niż systemy proporcjonalne. Głosowanie i obliczenie wyników w tym systemie jest proste i przejrzyste. Jednym z najstarszych systemów tego typu jest opracowany w 2. połowie XVIII w. przez oficera i inżyniera francuskiego. Od jego nazwiska system ten został nazwany systemem Borda Count (BC). Okręgi są tu jedno- lub wielomandatowe. Wyborcy zaznaczają swoje preferencje, a kandydaci, którzy uzyskają największe poparcie, zostają wybrani.

Okręgi jednomandatowe

Okręgi wielomandatowe

Systemy większościowe wielomandatowe (Multi member constituency majority)

W tym systemie wybory przeprowadzane są w okręgach wielomandatowych. Wyborca dysponuje tyloma głosami, ile można uzyskać miejsc w parlamencie z danego okręgu wyborczego. Wybrani zostają kandydaci, którzy uzyskali najwięcej głosów w liczbie odpowiadającej liczbie mandatów z danego okręgu. Wprowadzenie okręgów wielomandatowych łagodzi negatywne skutki funkcjonowania systemu większościowego, ponieważ wówczas zwiększają się szanse ugrupowań słabszych na uzyskanie reprezentacji w parlamencie. W formule tej można wyróżnić dwa podtypy:

Proporcjonalne systemy wyborcze

W tym systemie podział mandatów jest wprost proporcjonalny do głosów zdobytych przez partie w czasie głosowania – partie uzyskują miejsca w parlamencie proporcjonalnie do uzyskanego poparcia. Znaczenie dla podziału mandatów może mieć tutaj także wymóg osiągnięcia [progu wyborczego](#) i sposób podziału mandatów za pomocą różnych metod, tj. D'Hondta, Hagenbacha-Bischoffa, Sainte-Laguë, Hare'a-Niemeyera. Wielkość okręgów wyborczych może być różna, w niektórych państwach ustanawia się jeden okręg narodowy obejmujący terytorium całego kraju. Tak jest np. w Niderlandach, Izraelu i Monako.

Ważne!

Sposób podziału (obliczenia) mandatów w systemie proporcjonalnym określa arytmetyczny wzór, który służy do przeliczenia głosów uzyskanych przez poszczególne ugrupowania na liczbę otrzymanych mandatów. Stosuje się kilka sposobów przeliczania i każdy z nich powoduje inny podział mandatów pomiędzy poszczególne partie.

System większościowy	
zalety	<ul style="list-style-type: none"> • Utrudnia rozbić polityczne parlamentu na wiele małych partii, z których żadna nie może samodzielnie utworzyć rządu. • Sprzyja powstawaniu stabilnego układu sił w parlamencie, zapewniając jednej z partii (lub koalicji zawartej przed wyborami) większość, w oparciu o którą zostanie powołany rząd.

System większościowy

wady	<ul style="list-style-type: none"> • Układ sił w parlamencie nie odzwierciedla rzeczywistego poparcia dla poszczególnych partii, promując duże ugrupowania i tworząc ich nadreprezentację przy dużych dysproporcjach w popularności poszczególnych partii. • Może zdarzyć się, że partia, która uzyskała największe poparcie wyborców w skali kraju, przegra wybory, ponieważ w większości okręgów nie zdobyła pierwszego miejsca. • Małe partie mają małe szanse na uzyskanie mandatów, chyba że ich elektorat jest skoncentrowany na jakimś obszarze. • Pozbawia mniejszości (polityczne, ale również np. narodowe) faktycznej możliwości reprezentacji w parlamencie. • Sprzyja dominacji dwóch partii i wykształceniu się systemu dwupartyjnego.
------	---

System proporcjonalny

zalety	<ul style="list-style-type: none"> • Układ sił politycznych w parlamencie jest odbiciem wpływów poszczególnych partii w społeczeństwie. • Daje małym partiom szansę na uzyskanie reprezentacji.
wady	<ul style="list-style-type: none"> • Parlament utworzony w oparciu o ten system jest politycznie rozbity, żadna z partii nie uzyskuje większości bezwzględnej. • Aby wyłonić rząd, często musi powstać koalicja rządowa. • Rozdrobnienie sił politycznych w parlamencie sprzyja kryzysom rządowym. • Poseł reprezentuje nie tyle dany okręg, ile raczej swoją partię.

Systemy wyborcze mieszane

Istnieje wiele systemów mieszanych, które zawierają elementy ordynacji większościowej i proporcjonalnej. Systemy te miały zapobiegać negatywnym skutkom stosowania formuły jednego typu i łączyć zalety obu systemów. Część z nich sprzyja systemowi większościowemu, inne proporcjonalnemu, a jeszcze inne starają się zachowywać równowagę między nimi.

Systemy głosowania pośredniego

Głosowanie pośrednie ma miejsce w przypadku głosowania na listy partyjne bez możliwości wskazania preferencyjnego konkretnego kandydata. O tym, kto zostanie posłem, decyduje wówczas partia.

Typowymi przykładami głosowania pośredniego są:

- systemy wyborów przy udziale elektorów, stosowane np. formalnie w wyborach prezydenckich w USA czy w wyborach prezydenckich w RFN;
- systemy wyborów do drugiej izby (tzw. wyższej) w wielu krajach, gdzie o przynależności do tej izby decydują samorządy krajowe (Hiszpania) lub nawet tylko władze tych samorządów (RFN), a nie bezpośrednio wyborcy.

Systemy pozawyborcze

Systemy te, jako uzupełnienie systemów wyborczych, funkcjonują obecnie tylko w kilku krajach demokratycznych.

Oprac. na podst.: Agata Kunicka-Goldfinger, Maciej Podbielkowski, Witold Kunicki-Goldfinger, *Repetytorium wiedza o społeczeństwie*, Wydawnictwo Szkolne PWN, Warszawa – Bielsko Biała 2011, s. 131.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Poza tym z mianowania pochodzi część posłów w parlamentach stosunkowo najbardziej demokratycznych krajów arabskich, np. Kuwejtu.

Słownik

kooptacja

sposób uzupełniania lub zmiany składu członkowskiego instytucji lub organu kolegialnego; kooptacja odbywa się przez podjęcie stosownej uchwały przez tę instytucję, bez odwoływania się do woli wyborców czy też rozstrzygnięcia innej instytucji lub sądu

próg wyborczy

klauzula zaporowa; minimalny procent poparcia wyborców uprawniający komitet wyborczy do uczestniczenia w rozdziale mandatów

system wyborczy

ordynacja wyborcza; zbiór przepisów regulujących sposób przeprowadzenia wyborów, a w szczególności zasady wyłaniania ich zwycięzców i podziału mandatów

Mapa interaktywna

Polecenie 1

Zapoznaj się z mapą. Wskaż, jaki system dominuje w Europie.

Systemy wyborcze na świecie

Oprac. na podst.: ACE Electoral Knowledge Network, *Electoral Systems*, dostępne online: aceproject.org [dostęp 20.05.2020].

Ćwiczenie 1

Jeden z systemów wyborczych jest uważany za szczególnie skomplikowany. Rozstrzygnij, o który z nich może chodzić. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Rozstrzygnięcie:

Jednomandatowe okręgi wyborcze

Uzasadnienie:

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz zdania fałszywe.

W Polsce w ostatnich wyborach do sejmu stosowana była metoda przeliczenia mandatów Sainte-Laguë.

Stosowanie metody D'Hondta faworyzuje małe partie, co powoduje większe rozdrobnienie parlamentu niż przy stosowaniu innych metod.

Sposób podziału (obliczenia) mandatów w systemie proporcjonalnym określa arytmetyczny wzór, który służy do przeliczenia głosów uzyskanych przez poszczególne ugrupowania na liczbę otrzymanych mandatów.

Ćwiczenie 2

Wskaż, w jakim systemie stosowane są progi wyborcze.

Zaznacz swoją odpowiedź.

Porównaj swoją odpowiedź

Ćwiczenie 3

Do odpowiedniego państwa dopasuj nazwę systemu wyborczego obowiązującego w wyborach parlamentarnych do izby niższej.

Wielka Brytania

system pełnej reprezentacji proporcjonalnej

system większościowy dwóch tur

Niemcy

system mieszany – dwóch głosów dla każdego wyborcy

żaden system nie pasuje do tego państwa

Niderlandy

Francja

Ćwiczenie 4

Wskaż, jaki system wyborczy opisuje formuła „zwycięzca bierze wszystko”.

Zaznacz swoją odpowiedź.

Porównaj swoją odpowiedź

Ćwiczenie 5

Zaznacz, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
W systemie kurialnym głosujący nie mieli równości głosu.	☐	☐
Wielkość okręgów wyborczych jest określona przez obszar obejmujący zasięgiem okręg wyborczy; wyraża się ją w kilometrach kwadratowych.	☐	☐
Głosowanie przez pełnomocnika jest sprzeczne z zasadą bezpośredniego głosowania.	☐	☐

Ćwiczenie 6

Wskaż, jaki system wyborczy obowiązuje w Wielkiej Brytanii.

Zaznacz swoją odpowiedź.

Porównaj swoją odpowiedź

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

((Mariusz Ruszel

Proporcjonalny czy większościowy system wyborczy – przedyskutuj problem, wskazując polityczne konsekwencje różnych typów systemów wyborczych

W wyborach parlamentarnych do Izby Deputowanych 75 proc. mandatów obsadzanych jest w systemie większościowym w każdym okręgu, a 25 proc. w systemie proporcjonalnym wobec list konkurujących ze sobą. Dlatego też w wyborach do Izby Deputowanych 475 mandatów obsadzanych jest w okręgach jednomandatowych i 155 w wyborach proporcjonalnych. Terytorium [Włoch – dop. aut.] podzielone jest na 27 okręgów wyborczych, a wyborca dysponuje dwoma głosami, z których jeden oddaje na jednego z kandydatów zgłoszonych w jednomandatowym okręgu wyborczym, a drugi głos na jedną ze zgłoszonych krajowych list kandydatów. Listy te wystawiają dwa wielkie bloki: centrolewica (koalicja Drzewa Oliwnego) i centroprawica (Obóz Wolności), oraz poszczególne partie. Głosy nie są ze sobą powiązane, tak więc wyborca dysponuje każdym głosem swobodnie oraz stosownie do swoich preferencji politycznych.

Źródło: Mariusz Ruszel, *Proporcjonalny czy większościowy system wyborczy – przedyskutuj problem, wskazując polityczne konsekwencje różnych typów systemów wyborczych*, Łódź 2003.

Zdecyduj, o jakim systemie mowa. Odpowiedź uzasadnij.

Ćwiczenie 8

Wymień dwie zalety i dwie wady systemu proporcjonalnego głosowania na listy.

Zalety:

Wady

Dla nauczyciela

Autorka: Dorota Czarny

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Typy systemów wyborczych

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej.

Uczeń:

3) wyjaśnia, jak przeprowadzane są powszechne i bezpośrednie wybory organów władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej; na przykładzie wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej porównuje ordynację proporcjonalną i większościową; analizuje potencjalne wady i zalety każdego z tych systemów wyborczych.

Zakres rozszerzony

VII. Rywalizacja o władzę.

Uczeń:

9) analizuje argumenty na rzecz większościowego, proporcjonalnego i mieszanego systemu wyborczego; przedstawia rozwiązania prawne w systemie proporcjonalnym sprzyjające personalizacji wyborów i stabilności rządu;

10) porównuje typy systemów wyborczych i analizuje ich wpływ na systemy partyjne; porównuje systemy wyborcze obowiązujące w wyborach w Rzeczypospolitej Polskiej.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- analizuje typy poleceń do ćwiczeń dotyczących systemów wyborczych i ich typów;
- charakteryzuje typy systemów wyborczych;
- wskazuje najpopularniejsze typy systemów wyborczych;
- ocenia swoją wiedzę, wykonując zestaw ćwiczeń.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- burza mózgów;
- analiza tekstu źródłowego;
- WebQuest;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- flipcharty i markery.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Uczniowie mają za zadanie zapoznać się z materiałem zawartym w e-materiale dotyczącym typów systemów wyborczych.
2. Przedstawienie tematu i celów zajęć.
3. Wybrana osoba zapisuje na tablicy „typy systemów wyborczych”. Pozostali uczniowie na podstawie posiadanej już wiedzy na ten temat podają swoje odpowiedzi (burza mózgów). Po fazie twórczej następuje weryfikacja pomysłów i zapisanie ich w formie mapy skojarzeń.

4. Następnie prowadzący wyjaśnia, że uczniowie będą pracować metodą WebQuest (w razie potrzeby wyjaśnia, że w grupach będą tworzyć fragmenty prezentacji multimedialnych, które w połączeniu ze sobą stworzą całość).

Faza realizacyjna

1. Podział klasy na pięć grup. Każda z nich zapoznaje się z materiałami źródłowymi (w tym z mapą interaktywną). Zadaniem uczniów będzie przygotowanie wspólnej prezentacji z wykorzystaniem dostępnego oprogramowania. Każda z grup opíše i zaprezentuje jeden system wyborczy.

2. Grupy wybierają osobę koordynującą pracę, która przydziela poszczególnym osobom zadania do wykonania. Odpowiada również za wpisanie przygotowanych treści i materiałów do prezentacji.

3. Nauczyciel podaje wskazówki dotyczące tego, jakie informacje powinny znaleźć się w prezentacji.

Grupy powinny:

- opisać, na czym polega dany system;
- jeśli system dzieli się na okręgi, to krótko je opisać;
- wskazać państwa, w których dany system jest stosowany;
- wskazać wady i zalety poszczególnych systemów.

Uczniowie mogą korzystać z e-materiału lub innych dostępnych źródeł informacji. Każda prezentacja powinna zawierać bibliografię umieszczoną na ostatniej stronie.

4. Grupy przystępują do pracy. Nauczyciel koordynuje pracę uczniów oraz udziela wskazówek.

5. Po wyznaczonym czasie poszczególne zespoły przedstawiają swoje fragmenty prezentacji. Nauczyciel monitoruje czas każdej prezentacji.

6. Uczniowie na podstawie wysłuchanych prezentacji wskazują najpopularniejsze typy systemów wyborczych i uzasadniają swój wybór.

7. Prowadzący poleca, aby uczniowie przeanalizowali w parach mapę interaktywną i odpowiedzieli na pytanie z ćwiczenia nr 1. Chętne lub wyznaczone przez nauczyciela osoby udzielają odpowiedzi, pozostali uczniowie w razie potrzeby uzupełniają wypowiedź.

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel poleca, aby jako podsumowanie tematu uczniowie wykonali wskazane ćwiczenia interaktywne. Następnie wspólnie omawiają zaznaczone odpowiedzi.

2. Osoby lub grupy najaktywniejsze w czasie lekcji zostają ocenione.

Praca domowa:

Uczniowie wykonują pozostałe ćwiczenia w domu.

Uczniowie utrwalają powtarzany materiał do sprawdzianu.

Materiały pomocnicze:

Mariusz Ruszel, *Proporcjonalny czy większościowy system wyborczy – przedyskutuj problem, wskazując polityczne konsekwencje różnych typów systemów wyborczych*, Łódź 2003.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Na podstawie zasobów multimedialnych, uczniowie mogą przygotować w domu po 3 pytania, które zapiszą na kartkach, a przed lekcją nauczyciel wrzuci je do pudełka. Posłużą one do podsumowania lekcji.